

*P. g. Hutter Jan, prof. v p.
Grad Lj. Turij Zg. Lj. Kungola*

Članek 9 din. Izven Jugoslavije;
Čelo telo 65 din. Inzerati ali oznanila se
računajo po dogovoru; pri večkratnem
inzeriranju primeren popust. Upravništvo
sprejema naročnino, inzerate in reklamacije.
Telefon interurban štev. 113

STRAŽA

NEODVISEN POLITIČEN LIST ZA SLOVENSKO LJUDSTVO

Poštnina plačana v gotovini.

„Straža“ izhaja v ponedeljek, sredo in petek.
Uredništvo in upravnništvo je v Mariboru,
Koroška cesta štev. 5. Z uredništvom
more govoriti vsak dan samo od 11.
12. ure dopoldne. Rokopisi se ne vračajo.
Nezaprite reklamacije so poštne prelože.
Telefon interurban štev. 113.

108 števil.

Maribor, dne 23. septembra 1921.

Letnik XIV.

Dr. Kukovec iskal orientacijo v Murski Soboti.

Poslanec dr. Kukovec je imel v nedeljo, dne 17. t. m. v Murski Soboti sestanek z »naprednjaki«, kakor jih častno titulira »Tabor.« Kakšni so ti naprednjaki, katerim stanovom pripadajo, kakšno je njihovo duševno obzorje, tega glasilo »mariborske oblasti« noče izdati. Ako se pa vzame v poštev, da so ti naprednjaki dr. Kukovec govori (!) sprejeli brez kritike, je s tem najboljše označeno njihovo duševno naprednjaštvo. Ker demokratska stranka v Prekmurju skoro nima drugih pristašev, kakor samo tiste uradnike in učitelje, ki jih je v nesrečo ljudstva in v svojo lastno nesrečo poslala v te kraje, ni treba dalje vprašati, kakšni so ti naprednjaki.

Murskosobotskim naprednjakom je torej govoril dr. Kukovec. O čem? Kajpada o naprednjakih. Najprej je izrazil svojo srčno žalost nad tem, da so »prejšnji« naprednjaki razdeljeni na štiri stranke. Ker dr. Kukovec ni povedal imen teh strank, moramo pač uganiti, kakšna imena nosijo »prejšnji« naprednjaki, ki so po Kukoveci logiki nehali biti naprednjaki, ko so se razcepali v stranke. Štajerski vodja demokratov tu menda misli na starine in mladine v demokratski stranki, kar znaša 2 stranki, in na samostojne kmetje in narodne socialce, kar zopet znaša 2 stranki; 2 in 2 je 4. Tako smo menda srečno uganili, imena 4 naprednih strank, vsled katerih mora narod, kakor je rekel dr. Kukovec v Murski Soboti, gledati napredka še dalje trpeti. Med temi naprednjaki štirih imen opaža dr. Kukovec nenaravne politične zveze: najradikalnejši, to so narodni socialisti, podajajo roke najkonzervativnejšim, demokratskim starinam. »Nastop Trillerja in Ravniharja«, tako je doslovno rekel dr. Kukovec, »v isti liniji z Držicem in Brandnerjem v Zagrebu je vsaj kot enodnevna prikazen značilen. Mislim pa, da predstavljajo težek greh narodnih socialcev zoper načelnost in da je nenaravnim zaveznikom obojim kazni za petami.« Kukovec torej nastopa kot kazenski prerok in sicer najstrožje sorte. Docim so starozavezni preroki le za dalje trajno neznačelnost in nezvestobo napovedovali stroge kazni, najavljuje dr. Kukovec že za enodnevno prikazen sodbo, ki je za petami.

Da pa se ne bodo starini in narodni socialisti preveč bali od Kukovca prerokovane kazni, naj jim služi v tolažilo, da je dr. Kukovec takoj nato izpovedal, da kot prerok ni nezmotljiv. Nekaj dni prej je namreč imel politično vizijo, v kateri je videl krizo demokratskega kluba v Beogradu, krizo vlade in menda tudi krizo države. To svojo preroško vizijo je objavil v »Taboru«. Čez par dni pa je moral v Murski Soboti izpovedati, da je njegovo preročanje krivo, ker ostane situacija v narodni skupščini stara. Pravzaprav pa mu ni po volji, da se je njegova prerokba ponesrečila, ker izjavlja, da ne misli, da se še more zlimati sloga med konservativci in pravimi demokrati. »Tudi v našem skupščinskem klubu«, tako bolj nebulozno črta situacijo v stranki, »je preveč konservativizma, da bi se nam bilo preveč zavzemati za naš obstanek in istem. Brez zavezništva, iz lastne moči delajmo! To naj pomenja sklep mariborske naše organizacije, da so se meni dale z ozirom na izdajstvo proste roke glede taktike v bližnji prihodnosti. Konstelacija v skupščini pride sama.«

Dr. Kukovec se torej ne počuti več dobro v stranki. To pa ne zbog tega, ker ni več on minister, marveč je ministrski stolček moral odstopiti trdovratnemu Zerkjavu, temveč radi konservativizma. Kakšen je ta konservativizem, ali je evropskega ali balkanskega izvora, tega dr. Kukovec ne pove. Murskosobotski naprednjaki so si lahko mislili, kar so hoteli. Pametnim ljudem pa sploh ni treba v Kukovecih besedah iskati kakšnih misli. Zato pa tudi lahko mirno gledajo, kako bo dr. Kukovec s politiko proste roke pripravljati prihodnjo konstelacijo v skupščini, kar bo tem lažje, ker po njegovi izpovedi ta konstelacija pride sama.

Potem je dr. Kukovec še »kratko« govoril o reviziji ustave in sicer tako kratko, da o tem prečem vprašanju sploh ni nič povedal. Takoj je namreč smuknil v njemu tako priljubljeno mariborsko oblast. Zakaj se je tudi on preselil v Maribor, ako ne bo mariborske oblasti? In zakaj ne bi govoril o tej oblasti, če pa se ga smatra kot bodočega velikega župana v tej oblasti? — Zbog mariborske oblasti je treba odkloniti splošno revizijo ustave. Pri tej odklonitvi je treba vstrajati »brez ozira na to, ali nas trenutna konjunktura in politika narodne skupščine podpira ali ne.« Torej ne samo proti volji ogromne večine slovenskega naroda, marveč tudi proti eventualni volji narodne skupščine — vztraja dr. Kukovec s svojimi demokrati pri delitvi Slovenije. »Ker je treba vztrajati pri zavzetih načelih (kakoli lepa in logična slovensčina!) in korakih«, je on s svojimi demokrati proti zedinjeni Sloveniji ali »takozvani Sloveniji«, kakor jo on imenuje.

O Prekmurju dr. Kukovec ni znal drugega povedati, kakor da se ne sme smatrati za kazensko kolonijo, kakor se včasih čuje. Pri tem pa je pozabil dostaviti,

da so se mnogoteri uradniki in učitelji, s katerimi so demokratski vlastodržci osrečili Prekmurje, sebe smatrali kot v kazenski koloniji ter so tako tudi z ljudstvom postopali. Odtod velika nezadovoljnost ljudstva s takšnimi uradniki in sploh z vso upravo, o kateri je tudi dr. Kukovec priznal, da ima nedostatke ter da je narod mučen vsled nedostatkov uprave in izkoriščen od spekulativcev. Če se dostavimo, da je za Prekmurce velika kazn, ako morajo ali boljše rečeno, ako bi morali poslušati dr. Kukovecove govore, bi bil dovolj označen položaj v Prekmurju. Ker pa Prekmurci nočejo poslušati dr. Kukovca, so rešeni vsaj te nesreče.

Tako je torej dr. Kukovec v Murski Soboti iskal orientacijo in ker je ni našel, bo moral nadaljevati to svojo iskanje. Ako je ne bo našel prej, pri prihodnjih volitvah jo sigurno najde.

Politični položaj.

Resen političen položaj in naša vlada. Vse evropske vlade zrejo z napetostjo na grško-turški spor, samo našim ministrom je toliko do te velevažne zadeve, da jih še k sejam ni in ministrski svet ne more skleniti radi odsotnosti ministrov nobenega važnega sklepa. G. Pašić in zunanji minister Ninčić se nameravata vrniti z ozirom na dogodke v orijentu šele enkrat prihodnji teden v Beograd. V Beogradu ostali ministri se jezijo na Ninčića, ker jim ne pošlje nobenih informacij iz ino zemstva, ampak vodi v tujini našo zunanjo politiko kar na lastno pest.

Davidovičeve kombinacije. V krogu Davidovičevih pristašev vlada prepričanje, da bo prišlo do spremembe režima. Delajo se že kombinacije za vlado, ki bi stala na stališču revizije ustave. Prva kombinacija pravi, da bi lahko šli v vlado radikali, Davidovičevi demokrati, Jugoslovanski klub, zemljoradniki, muslimani in socialisti, druga pa govori o vseh teh brez radikalcev.

Akcija gospoda Protića. »Beograjski Dnevnik« pravi, da se je Protić na energični način odločil, da razbije radikalno stranko, kakor pravijo drugi, ali da jo izčisti, kakor pravi on sam. Na vsak način so pa sedaj »a demokrati radikali na vrsti, da preživijo in prebijejo velik preobrat v svojem taboru. Akcija Protića je popolnoma razumljiva. Če so se zagrizeni državniki iz demokratske stranke odločili za revizijo ustave ter z Davidovičem na čelu formirajo novo skupino, tem prej se lahko radikali izjavijo za revizijo, ker jih je na ustavo vezala itak samo oblast. Nastop Davidoviča lahko privede do krize in Protić lahko za svojo akcijo še Pašićovo odsotnost izkoristi. Ko so večjo polovico jugoslovanskega naroda kot nasprotnika ustave proglasili za antidržavno, sedaj sami ustvaritelji ustave vstajajo proti njej.

O predsedniku skupščine dr. Ribarju so razširili Pribičevići prisašaji vesti, da misli odstopiti kot predsednik skupščine; dr. Ribar pa izjavlja, da tega namena nima, kakor se tudi ne misli podvreči Pribičevići diktaturi. To diktaturo so odklonile tudi razne demokratske krajevne organizacije. Pribičević je namreč razposlal okrožnice in naročila, naj se obsodi udeležba nekaterih demokratov na zagrebškem kongresu, mnoge organizacije so pa taka naročila odklonile ter zahtevale, da se stranka izčisti. Do takega odklonilnega sporočila je pripravil dr. Ribar tudi demokrate iz Osjeka, ki bodo pod njegovim vodstvom v nedeljo zborovali.

Vlada se »pritožuje« — njeni ostanki seveda, ki se slučajno snidejo v Beogradu. Ministri, ki so se te dni sestali v Beogradu, so bili zelo nevoljni na zunanjega ministra dr. Ninčića, ker ne pošlje iz inozemstva nobenih informacij ter dela vse na lastno pest, čeprav je za njegove korake odgovorna cela vlada. Na Pašićovo samovoljnost so gospodje ministri že vajeni, zato bodo pa sedaj od dr. Ninčića zahtevali obračun. Tudi od raznih poslancev v tujih državah bodo to zahtevali, ker se vidi, da delajo, kakor ne bi smeli.

Zlata obljuba za uradnike. Uradniki so zelo ogorčeni, ker vlada omalovažuje njihove življenjske eksistence ter jih vedno mami s obljubami, vsepovsod se prireajo protestni shodi državnih uslužbencev, vladi prihajajo tudi anonimna grozilna pisma in da bi se to upravičeno ogorčenje zopet pogojevalo ter bedna uradniška para zopet zazibala v sanje in nade, se hodi policaj-demokratski poslanec Reiser posvetovati z zastopniki centralnega uradniškega Saveza. Pokazal je svojo dostopnost za naziranje, naj bi se plače uradnikom določile v zlatih dinarjih, da bodo tako neodvisne od tečaja dinarja. O tem načrtu pa je treba seveda finančnega ministra vprašati za mnenje, ker gre za veliko obremenitev državnih izdatkov. Bilo kakor bilo, zlata mana in obljuba je pa le vržena med uradništvo!

Iz demokratske stranke. V Beograd se je vrnil minister dr. Krstelj, ki bo te dni sklical k sebi glavni odbor demokratske stranke. Seja plenuma demokratskega kluba je določena za 4. oktober. Na tej seji se bo razpravljalo o vprašanjih, ki so se pojavila vsled udeležbe predsednika demokratske stranke Ljube Davidoviča na zagrebškem kongresu.

Zunanja politična zmeda.

Evropa je na robu prepada, pa še vedno pripravljajo topove ter žvenklja s sabljo, so rekli amerikanski finančniki ter Evropi obrnili hrbet in da bodo evropske homatije in blodnje še večje, gospodarski ruini še popolnejši, so se morali razviti iz vprašanja Dardanel — predznaki angleško-turške in nove balkanske vojne.

Znane so zahteve Kemal-paše, ki ne zahteva samo celo Malo Azijo, temveč tudi Carigrad in Tracijo, pa znano je tudi, da se Anglija temu na vso moč protivi, dočim je Franciji nekako po volji Kemal-pašina politika proti Grčiji in znano je tudi, da prosi Grčija Jugoslavijo in Rumunsko za pomoč proti Turkom in da je tudi Anglija poslala v Beograd in Bukarešto svojo noto ter pozvala obe vladi, naj pošljeta svoje čete na Čataldžo. Anglija ne pusti Turkom v Evropo in zadnje vesti že pravijo, da so se spoprijele njene čete s turškimi na Čanki in v Smirni.

Anglija je podpirala predrzni grški imperijalizem, pustila ga je pa na cedilu, ko je nastopil poraz po pasivnosti grške vojske in po udarcih Turkov, ki so bili do zadnjega vojaka prežeti z duhom in zavestjo svoje pravične stvari ter z ogorčenjem napadenih in ogroženih po zavratnem napadalecu. Anglija se že od nekdaj bori v Carigradu proti Rusiji in tudi danes, ko nastopa proti Kemal-paši, misli na Rusijo, hoče pa brez lastne škode druge izrabiti za svoje namene in cilje.

Po težkih izkušnjah svetovne vojne bi bilo pričakovati, da se države ne bodo dale več zapeljati v avanturistično vojno politiko, ker je to zelo nevarna igra z ognjem, vidimo pa, da je še več kot dovolj vojnih hujskačev. Mnogo jih imamo v Beogradu in ob sedanjih dogodkih hočejo vladni močje in vladni listi spraviti našo državo v čudno in nevarno situacijo. Izhod vojnih hujskarij je staro beograjsko sovraštvo do Bolgarov in zato listi napadajo Bolgarijo ter trdijo, da je v zvezi s Turško in da neti upor v Traciji, našo državo pa pozivajo, da stopi na stran Grške proti Bolgarom in Turkom.

Te vojne hujskarije so v velikem nasprotstvu z dosedanjim pravcem naše zunanje politike. Doslej je naša vlada slepo sledila francoski, sedaj se pa hoče kar naenkrat podati in predati Angležem. Če bi ostala dosedanja smeri zvesta, bi morala podpirati Turško in Bolgarijo, ker Francozi uvidevajo, da se pogodbe v Sevresu s Turško in v Neuillyju v Bolgarijo po samovoljnem pohodu in napadu Grkov ter po zmagi Turkov ne morejo več držati in da ima Bolgarija vso pravico do dohoda na Egejsko morje.

Našim državnim interesom in simpatijam ogromne narodne večine bi odgovarjalo, da podpira naša vlada Bolgare glede Tracije pod pogojem dobrih sosednjih odnosov v Makedoniji in če bi že hotela nastopiti v ekspanzivni politiki, bi se gotovo bolj izplačalo meriti na Solun, priznavajoč Bolgarom Tracijo od Kavale do Dedeagača, kakor pa čuvati grške interese na Čataldži ne glede na nove nevarnosti, ki bi vsled take vojne nastale v Makedoniji.

Zakaj naj bi mi varovali grške interese ter podpirali angleška stremjenja? Listi, ki nagovarjajo k temu, ne vedo drugih razlogov, pa govorijo o samih zvezah vladarskih dvorov Rumunije, Grške in Jugoslavije, da sta naš kralj in grški prestolonaslednik zeta rumunskega kralja. Taka diplomacija ali bolje hujskarija je neresna in neumestna za današnjo dobo, vladni ljudje bi morali vendar imeti toliko razuma, da bi uvideli, kako so dinastične zveze nezadostne za osmeritev politike, ki državi ne more biti koristna in ki tudi med narodom ne uživa simpatij. Grške divizije so bile razbite, ker grškemu vojaštvu ni bilo do boja in kako naj bi se potem šele Srbi, Hrvati in Slovenci mogli navdušiti za grško stvar! Kaj nam nudijo Angleži, ko poraženi in demoralizirani Grki itak nimajo kaj dati? Mar solunsko luko, ali pomoč v naših sporih z Italijo? Ali nas hoče morda Anglija spraviti v Sofijo ter tako zadostiti imperijalizmu gotovih krogov? O vsem tem ni niti govora! Anglija je bila zadovoljna, da gre Grška v ogenj, pustila jo je pa popolnoma na cedilu in svojo vojsko je poslala šele v varstvo svojih interesov v Dardanelih. Tako bi tudi naša država ostala na cedilu, če bi radi Grške prišla v konflikt s Turčijo ali Bolgarijo ter celo z orožjem preprečevati Bolgarom upravičen dohod do Egejskega morja.

Čuditi se moramo beograjski vladi in njenemu tisku, da vsled same antipatije do Bolgarov ne more mirno presoditi dogodkov ter ne vidi, da je naš največji interes popolna nevtralnost, katero tudi najširši narodni sloji z največjim povdankom zahtevajo.

Dogodki na bližnjem Vzhodu.

Oči vsega sveta so danes obrnjene na Carigrad, ki je postal zopet os raznih zapletljajev, diplomatskih spletk in — krvavih spopadov. Danes nikdo ne taji več, da je Carigrad povzročil svetovno klanje in tudi sedaj visi na tej niti usoda Evrope glede vojne in mira. — Anglija mobilizira. S tem je rečeno mnogo, ni pa še

vse. Svoječas je cela Evropa trepetala pred pomisljo, če se zbudi severni medved in bruhne svoj carsko imperijalistični pohlep skozi Bospor in Dardanele v širni svet. Nova Rusija ne goji več takih nakan in boljše videm v prvotni obliki je ubil sam sebe. Toda ruske ideje so danes prodrle globoko v osrčje posameznih imperijalističnih držav. Tem idejam pa ne bodo mogli zapreti pot angleški topovi, oskrbovani po podjarmljenih narodih, ob Dardanelskih ožinah. Stara prestolnica Turčije naj postane novi Gibraltar, Dardanele in Bosporus pa Suezki kanal, kjer bi se definitivno ustalil angleški imperijalizem! Verjamemo, da je ta račun zelo zapeljiv in bi voz, ki veže tri svetove, Azijo, Afriko in Evropo, krepko vezal tudi stare in nove dominione britanskega imperija. To je miroljubna (!) politika Lojda Zorža, ki vabi raznobarna ljudstva na patrijotski ples na obalah Marmornega morja za interese Londona.

Kar se tiče velesil, se lahko reče, da niti Francija, še manj pa Amerika in Italija nimajo ne volje, ne možnosti razpihati žerjavico zaradi angleških kostanj. Zato pa se tem bolj pletejo spletke okrog Rumunije in Jugoslavije. Ali ni morda tudi poroka našega kralja posledica angleške politike na bližnjem Istoku? Saj je naše »državotvorno« in za hlapčevstvo vedno vneto časopisje ob priliki ženitve še posebno povdajalo, poleg rodbinske zveze z grško in rumunsko dinastijo, zlasti sorodstvo z angleškim kraljevim domom. Kljub temu pa bo Lojda Zorž zastoj iskal v mejah naše države navdušenje za tuje interese. Lahko pa bi izzval tak poskus tudi po zagrebškem kongresu, ki obljublja boljše čase, nedogledne posledice.

Prepričani smo, da se torej naša država ne bo spuščala v nevarna pustolovstva s tragičnim koncem. Mi ne maramo vojne, najmanj pa za angleški imperijalizem pred vratni naših mej.

Enako stališče so zavzele tudi države pod britansko zastavo. V Ottavi, ko je dospelo vabilo iz Londona, je javno mnenje postalo pozorno in prvi minister King je na javnem zborovanju moral izjaviti, da se bo v ministrskem svetu resno pretresalo to vprašanje. Iz Capetovna poroča »Daily Mail«, da ni verjetno, da bi južnoafriške angleške kolonije poslale vojake na Dardanele. V Bombay-ju so vladni krogi zelo rezervirani, dočim je javno mnenje odločno nasprotno podpirati pustolovstvo za Dardanele. Avstralija in Nova Zelandija, po poročilu iz Melbourne, sta pripravljene poslati vojaštvo na Levant, če je to absolutno potrebno; o tem pa bo razsojal še le parlament. Tudi v drugih britanskih dominionih in kolonijah je razpoloženje nasprotno vojni, zlasti angleški muslimani gojijo nado, da ne pride do resnega spopada Anglije s Turčijo.

Zato je Anglija sedaj v velikih skrbih in se mora začasno omejiti na svoje trupe, ki so ji najbližje. Gibraltar in Malta sta že odposlali nekaj bataljonov Škotov s topovi in zrakoplovi na Carigrad.

Grška armada je skoraj popolnoma izpraznila Malo Azijo. Na svojem umiku je izvršila neštevilno zverstev in nasilstev, ropanja in umorov nad Turki, kar je izzvalo muslimane na reakcijo proti kristjanom.

»Times« poroča iz Carigrada, da so bili grški poveljniki pri umiku brez vsake moči nad svojo vojsko, ki je požigala cele vasi; mesta Nazli in Aidin so Grki popolnoma razdejali in Ala Cheir je samo kup pepela. Francoski misijonarji javljajo, da so grški vojaki pobili mnogo svojih častnikov, krščansko prebivalstvo pa so s silo vlekli seboj, dočim so Turke zapirali v mošče in jih potem zažgali. Tudi v Trakiji je grška vojska v popolnem razpadanju. Manj občutna je anarhija pred Cataldzo. Orient-Express je moral na več kilometrov daleč požgati svoje postaje, da se izogne napadom grških vojakov, ki hočejo s silo v vozove, da se odpeljejo kamorkoli iz Trakije.

Med tem pa je v Atenah splošna zmešnjava. Vlada je razpisala volitve, da obrne pozornost od zunanjih dogodkov. Bivši ministrski predsednik Zaimis je odpoštoval v diplomatski misiji v Evropo. Kakor piše »Journal des Débats«, si kralj Konstantin zadovoljno mane roke. V njegovo varstvo je določeno 10.000 mož njemu zvestih čet, ki so pripravljene takoj udeležiti vsak pojav revolucije. Germanofilski klika, slična beograjski porodici, se gnete okrog njegovega prestola, ki je po porazu v Mali Aziji tem trdnjejši, čimveč njegovih notranjih sovražnikov-vojakov je pobitih in v ujetništvu. Ljudstvo, že deset let pod bojno psihozo, je utrujeno in nesposobno za odpor proti neznosnemu režimu, dasi bi tista peščica »kralju zvestih« v trenutku pometala orožje, ko bi zavel vihar revolucije po vsej državi. Zato kralj Konstantin zadovoljno plava v germanofilskem čolnu po morju obupa grškega naroda.

Poglejmo sedaj v Rusijo. Trocki je sklical v Moskvo revolucionarni vojni sovjet in trdi se, da so vojaške enote na Kavkazu in bojne ladje v Črnem morju v pripravnosti. Baje je že ena boljševiška armada na meji azijske Turčije, pripravljena, vreči se v pomoč kemalistom pred Carigradom. Sicer pa obstoja med Moskvo in Angoro sporazum za skupno bojno akcijo, ki zagotovi Rusiji popolno svobodo v Črnem morju.

Ako sedaj potegnemo črto izpod vseh teh dejstev, ni izključeno, da bo Anglija imela precej posla in truda da se izogne drugemu in morda še občutnejšemu porazu.

Mi na celi stvari zaenkrat nimamo nobenega interesa. Če se ustanovi izmed Turčije in Bolgarije, bodočega dela naše države, mednarodno zjamčena avtonomna Trakija, smo mi dovoljno zavarovani. Pri tem pa ne smemo pustiti izpred oči naše in bolgarsko stremjenje na Solun in Egejsko morje. Za Carigrad pa naj se puli, kogar koža srbí. Nas ne!

Razprodaja!

POZOR!

Razprodaja!

Ker moramo do volitev izprazniti našo zalogo in vsled razdružbe družabnikov trdke Žerjav & Co, ki so zaradi insolventnosti napram glavnemu upniku slovenskemu ljudstvu prišli po splošni narodni obsodbi pred državna sodišča, razpisujemo splošno razprodajo policajdemokratske stranke in njene podružnice Samostojne kmetijske stranke zastopane po znani trdki

PUCELJ & Co.

V zalogi je še nekaj osnutkov za nacionalizacijo raznih podjetij (patent dr. Kramer, ki se je obnesel v večški papirnici), za jutralizacijo (patent dr. Žerjav, ki se je izplačal zelo dobro pri Trboveljski premogokopni družbi in pri Bambergovi tiskarni), aparat alkimije za spreminjanje koroškega svinca v zlato (patent Žerjav-Praprotnik), sveder nedosežne kakovosti za vrtnanje propagandnih in vseučiliških fondov (patent Breznik-Žerjav), smola najfinejše vrste kot privlačna sila za milijone iz Jadranske banke (patent dr. Kavčnik-Peter Smola vulgo Brezigar), izborna natezalnica za kmetško ljudstvo (patent Pucelj), nekaj kemičnih sestavin, ki pomešane s papirnatim denarjem prav dobro služijo za ustanavljanje novih strank (patent SKS), živo srebro a la Agromerker (patent Žerjav) za drganje in zdravljenje strankarskega raka, izvrstna metoda (patent Žerjav-Kramer), kako se rešiti šestmesečne ječe in priti za ministra (posebno priporočljivo za žepne tatove in lopove sploh), pravi balkanski vosek za odtiske pri ponarejanju ključev bančnih predalov (patent Praprotnik), razne državne tiskovine za »privatno zarado« (patent dr. Pestotnik) itd., itd. Dalje je na prodaj že obrabljena tovarna »narodnih idealov« in »protiklerikalnih kapljic za glavobol« (patent Sokol), visok, že precej našagan stolp za vaje plezalcev (znamka »Birokrat«), mesarsko orodje in nekaj volov za penzionirane, poljoničvedne in vodene ministre ter končno nekaj polomljenih ministrskih in poslanskih stolčkov. Med staro šaro se še najde precej doz »avstrijskega patrijotizma«, »avstrijske slave« in fine, še popolnoma nove »protiverske učiteljske resolucije« (znamka »Bled«). Aparat za »koncentracijo naprednih sil« in lepilo za »mariborsko oblast«, zaenkrat še ni na prodaj, ker dr. Kukovec še ni našel svojo izgubljeno »politično orientacijo« niti v »Trekmurju«, dasi je stavil poštenim najditeljem na razpolago vse dohodke upravnega svetnika Narodne banke, vilo v Celju ter celo bodoči svoj poslanski mandat, omejen samo še na »oblast« njegove kratke pameti in dolgega nosu.

Srečni framazonski kupci, če so spretni verižniki, zastrupljevalci javnega mnenja, slepilci ljudstva in rojeni zločinci, lanko še mnogo »zaradijo« pri teh predmetih na račun ljudske zaslepljenosti.

Torej, prodajalna je odprta še nekaj dni: bankerot je popolen, razkritja se še pričakujejo.

Još malo, pa nestalo!

Za raznostrujni odbor JDS v likvidaciji in v zastopstvu glavnega centralizatorja in komisarja Pribičevića:

Dr. Kukovec.

Pucelj.

Dr. Žerjav.

Po svetu.

Turški protest in zahvala. V turških krogih so mnenja, da se mora razpravljati vprašanje Carigrada in Trakije le med Turčijo in velesilami. Kemalistična vojska ne namerava kršiti nevtralne cone, toda angorska vlada zahteva hitro rešitev vseh med zavezniki in Turčijo visečih vprašanj. Turčija je pripravljena narodnim manjšinam priznati zahtevane garancije, kakor tudi demilitarizacijo morskih ožin in dalje svobodno plovo pod kontrolo Društva narodov. Ne more pa sprejeti vojaške okupacije Galipolja in zahteva Odrin. Turški krogi ne morejo razumeti, zakaj Anglija zahteva in vztraja pri tem, da se konference udeležita Jugoslavija in Rumunsko. Turški nacionalisti so pripravljene urediti vsa vprašanja med zavezniki in Turčijo, pred vsem pa absolutno zahtevajo, da Grška izprazni Trakijo. — Kemal-paša je stavil zaveznikom tudi osemdeveni rok, da izprazni Carigrad. Njegova 70 tisoč mož broječa vojska koraka v smeri proti Marmarskem morju. Pri vsem tem pa vlada v angleškem ministrskem svetu razpoloženje za dosedanje stališče glede grško-turškega spora. Politični krogi smatrajo, da je vojna na Balkanu neizbežna, predvsem radi ponašanja Francije, ki želi, da dobi morske ožine Turška.

Francoska previdnost. Francoski tisk je soglasnega mnenja, da zaključek britanske note, ki govori o vojaških odredbah proti Kemalu, popolnoma nasprotuje duhu in vsebini poprejšnjih sklepov zaveznikov in je posebno nevarna z ozirom na sedanj položaj v bližnjem Vzhodu. Vsi listi apelirajo na prijateljstvo in zdravi človeški razum britanskega naroda, da se ne spušča v nevarno in brezkončno podjetje, obenem znova naglašajo potrebo skupne politike, ki jo je bila vedno priporočala Francija, ki odgovarja interesom obeh držav in ki končno edina more prinesiti ugodno rešitev in katere zavlačenje bi bil vzrok, da se položaj poslabša. — Kakor smo omenili na drugem mestu, misli Anglija v vseh Carigrajsko-dardanelskih sporih vedno na Rusijo, ter računa s tem, da bi z akcijo proti Turkom dala preprečiti popolna ruska zveza s Turki in

Bolgarijo. Francija je drugega mnenja. Ona misli, da bi akcija proti Kemal-paši celo povspešila ruski prihod, ker bodo vojske poslane v ogenj za angleške interese prav gotovo poražene, kakor je bila grška.

Beleške.

Jugofašisti. Najhujši in najpredrzejši so v Dalmaciji, ker je vzor italijanskega fašizma blizu, ker je tam dovolj temnih, izdajniških elementov, ki so nekdanj služili v Avstriji, potem pa Italijanom proti hrvaškemu življu in ker v Dalmaciji propadlim dušam posebno diši brezdelje in razne podpore v fašistovskih vrstah, ko narod tako strašno trpi in strada. Evo, kaj pravi zagrebški »Obzor« po svojem dopisniku iz Splita: Opažajo se simptomi poulične borbe. Ni večera brez dira in napadov od ene ali druge strani. Nacionaliste, ki so po številu slabi, podpira policija, neodvisno mladino pa celokupno prebivalstvo. Predsinč je bil pretep, padlo je nekaj strelav in aretirana je bila petorica neodvisnih. Kakšno razpoloženja vlada v najširših narodnih slojih, pričajo najboljše klici v vojsko odhajajočih rekrutov, kakor: živila republika, komunizem, Lenin in podobno. Takih klicev ne morejo preprečiti ne policaji, ne nacionalisti — — — Tako je v Splitu po vesteh iz drugih krajev te onemogle in sestradane Dalmacije pa tudi ni bolje. Iz Dubrovnika prihajajo od verodostojnih oseb vesti, da se pripravlja krvavi teror, ki bo dosegel svoj vrhunec v bodočih občinskih volitvah, izvajalo ga bodo pa radikali skupno z nacionalisti. Ze sedaj grozijo poslednji, da bodo nekatere poslali na oni svet, da tako preplašijo seljake, da ne bi šli glasovati. Pri tem bi imela še oblast pozapreti vse važnejše pristase opozicijskih strank, da na ta način radikalcem in fašistom olajša izvedbo njihovega programa. Za onega, ki ne pozna razmere v Dalmaciji, izgleda to samo kot nekako fraziranje, če se pa malo razgleda, gre stvari do dna, prouči, izkusi, analizira dosedanje delovanje te družbe, takoj vidi, da to niso fraze, temveč dejstva. Zlasti v Dubrovniku hočejo s terorjem dobiti večino, ker je prava večina hrvaška. V drugih primorskih mestih ni bolje, mogoče še slabše. Občinske volitve se kažejo krvave, če bo vlada še naprej podpirala nacionaliste. Dosegla s tem ne bo nič, izzvala bo pa volilno krvoprelitje. Če vlada tej oblasti družbi ne stopi na prste, bo storil to narod sam, dosti mu je že bede in vsakovrstnih nesreč ter pri tem ne more trpeti še terorja od raznih izmečkov in podkupljencev. Človeku zastane pamet, če malo pomisli, da mora v varstvo svojih najsvetejših pravic zagaziti v krvi vsled raznih izmečkov, podkupljencev ter do večrajšnjih bersaljerov, ki jih vlada podpira. Tem hujše, ker niti iz najtemnejše avstrijske ere ni vaje posluševati se takih sredstev. Pa oblastniki to hočejo, naj jim bo, narod bo dostojno odgovoril. — Slobodna Tribuna« pa poroča, kako so v Murteru fašisti napadli zemljoradnike. Zandarji so pristransko postopali, fašiste so tudi pustili, ter jim celo vrnilo orožje, neke zemljoradniške študente pa pustili v zaporu. Protestno deputacijo so nato zandarji pričakali z nasajenimi bajoneti ter na njo tudi brez vsakega povoda navalili, ranili nekega študenta, par drugih pa zaprli.

Na shodu žen državni nameščencev, ki se je vršil v terek v Ljubljani, je žela največ odobravanja gospa Čučekova, ki je v svojem govoru dobro izrazila zavest, da spada tudi večina državnih uslužbencev med izkoriščane — med proletarijat. Rekla je: Vedno so se pritoževali in prosili pomoči, toda nič ni pomagalo, — ker oni, ki so jih prosili, ne poznajo lakote. Toda mera je polna. Odgovorni činitelji naj se zavedajo, da znamo tudi stavkati. Toda žene državnih uradnikov imamo v rokah orožje, nevarnejše, ko vsako drugo, to so naši otroci. Mati se trudi, da z nadčloveškimi napor otroka vzgoji; ko pa je dečko star 20 let — ga zahteva država, ki rabi vojake. Da čuvajo bogatine, nam vzamejo našo s trudom in muko odgojeno deco. To bi bilo prav, ako bi tudi država storila svojo dolžnost, da bi državne uradnike, ki žrtvujejo svoje moči zanj, pravično in dostojno plačala in jim na ta način omogočila, da svojo deco pošteno odgoje. Ker pa država tega ne stori, zahtevamo, da nam da črno na belem, da naših otrok ne bo klicala k vojakom, kadar bodo odrasli. — Pod tem pogojem pa smo matere pripravljene, stradati še nadalje za svojo deco. Med vojno so bogataši dali zelo malo svojih otrok vojski, in še ti so bili v zaledju na varnih in dobrih mestih. (Medklic: Da so mogli bolje verižiti!) Bili so, toda samo tam ne, kjer je bilo slišati pokanje pušk. Naši dečki pa ne bodo stražili milijonarjev.

Dnevne novice.

Oni p. n. naročniki, ki imajo danes na naslovu moder križ in v listu položnico, se opozarjajo, da njihova naročnina poteče s 1. ali 15. oktobrom t. l. Naročnina stane mesečno 3 dinarje, četrletno 9 dinarjev, v inozemstvo zaradi visoke poštne (četrletno poština sama 14 dinarjev!) 22 dinarjev četrletno. Zaradi zakasnele naročnine izostale številke se lahko le redko naknadno dopošljejo. — Upravištvu »Straže«

Evangelicane lovijo demokrati. Veliki ljudski tabor v Murski Soboti, katerega so se v lepem številu tudi udeležili Slovenci protestantovske vere, demokratom ne gre iz spomina. Zlasti jim je govor poslanca dr. Josipa Hohnjeca pri evangelicanski cerkvi predmet, s katerim se radi bavijo. Dr. Hohnjec je o priliki orlovskega tabora nagovoril evangelicane, kratko in jedrnatno začrtnal skupne točke med katoliško in protestantovsko vero, opozarjal na vzajemna krščanska načela ter pozval evangelicane v skupno fronto s katoličani v borbi zo-

per takozvano naprednjaštvo in svobodomiseltvo. in za krščansko vzgojo mladine. Evangelijanci so te besede enodušno odobrvali. Ako mariborski «Tabor» v broju z dne 21. septembra z ozirom na to piše, da bi se veselil Primož Trubar, ako bi slišal dr. Hohnjeve besede, trdi nekaj, kar se ne da kontrolirati, ker Primož Trubar kljub demokratskemu pozivanju mirno dalje spi v grobu. To pa je gotovo, da se dr. Hohnjevega uspeha med evangelijanci v Prekmurju ni veselil dr. Kukovec, ki je kmalu nato priredil v Prekmurju shode zlasti v evangelijanskih krajih. Pri tej priliki se je lahko uveril, da je njegov lov za evangelijanci brez uspeha. In čim bolj bo rastla ter se utrjevala skupna fronta med prekmurjskimi Slovenci katoliške in protestantske vere, tem bolj bodo padali upi demokratov, ki bi radi izrabili prekmurske evangelijance za svoje cilje v mariborski oblasti.

Po luteranskih občinah naj bodo nastavljeni luteranski učitelji. Pri dr. Kukoveci drugi turneji po našem Prekmurju je dal policajdemokratski notar Koder v Bodomcih na glasovanje resolucijo: G. poslanec dr. Kukovec se naproša, da se naj zavzame pri višjem šolskem svetu za željo domačinov, da bi bili po luteranskih občinah nastavljeni tudi luteranski učitelji. Dr. Kukovec je seveda obljubil podpreti to resolucijo, proti kateri tudi mi nimamo prav ničesar, samo, da za nas katolike po policajdemokratskem receptu nikakor ne velja v naši neenakopravni državi načelo: v katoliške šole katoliške učitelje, ampak nastavlja g. Pribečević po katoliških šolah — pravoslavno učiteljstvo. Naši slovenski demokratje bi radi za vse veroizpovedi delili enakopravnost, samo ja katoličane ne, dasiravno so sami katoličani v krstnih knjigah.

«Iz moralne kaljuže.» Pod tem naslovom je prinesel zagrebški «Pokret», ki je glasilo orjune ali fašistov, izjavo dr. Kavčnika pred sodiščem v znani bančni ali mladoliberalni aferi, katero je razkril ravnatelj Jadr. banke g. Kamenarovič. Iz izjave je razvidno: 1. Dr. Kavčnik potrjuje, da je obstojal poseben konzorcij za prodajo koroškega svinca. Dobiček za konzorcij je pa dvignil g. dr. Kavčnik in ga razdelil med člane konzorcija. 2. Dr. Kavčnik priznava, da ga je obvestil g. Praprotnik, «da se da nekaj denarja v svrhe demokratske stranke, da pa bi tega ne zvedeli uradniki (Jadranske banke), se bo osnovalo nekoliko fingiranih kontov, na katere se bo dvigal denar.» 3. Dr. Kavčnik izjavlja z ozirom na očetek g. Kamenaroviča, «da sta on in Praprotnik raztrgala okoli 80 strani glavne knjige, na katerih so se vodili fiktivni računi ter da so nekatere strani požgane, druge pa raztrgane», da je on to res storil, med tem ko Praprotnik ni ničesar storil v tej stvari. 4. Dr. Kavčnik izjavlja, da je imel navado zapirati blagajno samo z utikačem (Stecher), pa je bilo na ta način omogočeno Praprotniku samo z utikačem odpirati blagajno. Mogoče da je Praprotnik na ta način samo z utikačem odprl blagajno in vzel iz blagajne 2.300.000 K ter jih v banko naložil na konte, iz katerih so demokratska stranka, oziroma njeni člani dvigali svote, o katerih je že prej govoril. — V svoji zadnji številki pa objavlja «Pokret» del zagovora g. Praprotnika, ki obsega 12 s strojem pisanih strani. Praprotnik priznava, da je nabavil potom odtiska ključ do predala g. ravnatelja, da je mogel tam zasledovati zapiske ravnatelja Kamenaroviča o dr. Azmanu in dr. Kavčniku. Priznava tudi, da je dal dr. Žerjavu na razpolago s splošno narodno in njegove strankarske svrhe dvakrat večje svote — iz bančnih dobitkov. Priznava tudi, da je otvoril dva fingirana konta na dispozicijo dr. Žerjavu. V splošnem pa pravi, da ni ničesar zakrivil, kar bi spadalo pred kazensko sodišče, ampak naj civilno sodišče razsodi, ali je bil upravičen izdajati te svote, ali ne. — Upamo, da bodo sodišča to stvar dognala ter se vzdržimo vsake lastne sodbje. Radovedni smo, kdaj pride dr. Žerjav s kakšnim zagovorom ali izjavo. «Pokret» je pa za celo stvar izbral nehotne primeren naslov.

Pucljeve svinje. «Slobodna Tribuna» piše: Gospod Pucelj je pustil za žive svinje od 60 kg na novi carinski tarifi odprti ventil za svoje prijatelje v Sloveniji. Ti Puceljevi mešetarji kupujejo po hrvatskih sejmiščih za vsako ceno svinje, med tem ko jih industrialci in klavnice na Hrvaškem ne morejo kupovati. Slabostojni svinjki mešetarji niso poprej nikdar hodili pa se jme v bjelovarsko županijo, ampak so kupovali le po Medjimurju in po varaždinski županiji, a sedaj jih kar mr-goli po okolici Bjelovara, da izrabijo položaj, katerega jim je pripravil g. Pucelj in ki velja, dokler bo še nosil težko ministrsko breme mesar g. Ivan Pucelj . . .

Vse Dekliške zveze naj takoj sporočijo naslove svojih predsednic in tajnic: Tajništvo Slovenske krščansko-socialne zveze (M. Krajnc), Celje, hotel Beli vol.

Doslednost g. Pašića. Naši muslimani se jezijo nad politiko g. Pašića in mu očitajo nedoslednost, — češ: Kmalu po ujedinenju, ko se je razgovarjal g. Pašić z muslimanskimi poslanci radi sodelovanja turških poslancev v vladi, jim je s ponosom pripovedoval, kako se je ravno on Pašić zavzemal na mirovni konferenci, da ostane Carigrad Turkom. Ko se je razgovarjal Pašić z našimi muslimani o Carigradu, ni bilo vprašanje Carigrada in Turčije na dnevnem redu; sedaj pa, ko je ravno to vprašanje v ospredju, pa skuša ravno Pašićeva vlada oteti Grke pred popolnim porazom. Na mirovni konferenci je branil g. Pašić turško stvar, sedaj se pa zavzema za Grke — taka je pač doslednost staroste g. Pašića.

Minister policije napoveduje boj dalmatinskim seljakom. Skozi štiri leta so obljubljali vladni organi ustmeno in pismeno seljakom po Dalmaciji, da ne bo treba plačati zemlje, ki jim je dodeljena od veleposestev, sedaj pa pridejo naenkrat z naredbo, ki pravi, da se mora plačati ter grozi z oboroženo silo, ki je za iz-

tirjanje na razpolago. V veri na poprej tolikokrat dane obljube so se seljaki protivili in v raznih spornih zadevah med veleposestniki in seljaki je že prišlo do spopadov in rabe orožja. Položaj seljakov je še za to poseben kritičen, ker pravi ta nepričakovana naredba, naj se plača vse za nazaj in sicer takoj, če ne, se bo rabila sila. Seljaki so itak že zabredli v dolgove in če bi vse prodali, kar imajo, bi vendar ne mogli zadovoljiti interesom veleposestnikov. V teh stiskah je prišla dalmatinska seljaška deputacija k ministru policije v Beograd, ki jo je pa zelo neprijazno, naravnost sovražno sprejel. Rekel je, da če seljaki mečejo rokavico, vlada jo sprejme in borila se bo proti njim z oboroženo silo. Seljaki so ogorčeni izjavili, da ne odgovarjajo za posledice, ki lahko nastanejo.

G. poštni minister naznanja, da bo zvišal vse poštne in brzojavne takse za 100 odstotkov.

Srečna Dalmacija. Radi nezadostnega števila davčnih uradnikov proti nevarnosti, da bo morala finančna oblast zapreti nekatere davčne urade po Dalmaciji. Od 200 dalmatinskih davčnih uradnikov, ki so usposobljeni za to stroko, jih je preostalo samo še 70. Po nekaterih davčnih uradih, kjer je poprej uradovalo 5 do 6 davčnih uradnikov, sta danes samo še 1 do 2. Dnevno se dogaja, da vsled bolezni enega davčnega uradnika ostajajo davkarje zaprte, dokler ta oboleli uradnik ne ozdravi. Vsled suše do opasne lakote udarjena Dalmacija ima vsaj eno srečo — pomanjkanje davčnih uradnikov. Tudi mi Slovenci bi bili zadovoljni, ako bi se naše davkarje zaprle za nekaj časa.

Razmejitve v Banatu. Po banaških krajih se že dolgo spreha razmejitvena komisija naših in rumunskih delegatov. Svojega dela menda zato ne dovrši, ker se delegati med seboj prepirajo. Spor se je že začel, ko so hoteli razmejiti prvo selo Varodija, katero hočejo naši in tudi Rumuni za sebe. Ker se pri prvem selu niso mogli zediniti, je naravno, da tudi na drugih točkah meje ni šlo gladko. Sedaj so se toliko sporazumeli, da so skupno zaprosili francosko vlado, naj ona pošlje svojega razmejitelja, ki bo spore razsodil.

Kozakom raznih vrst, donskim, kubanskim in drugim, ki prirejajo po raznih mestih naše države svoje vratolomne igre in dirke z rusko carsko zastavo ali pa tudi brez nje, so začeli pošiljati tudi šolsko mladino kot gledalce. To se je zgodilo pri neki kosaški vratolomiji v Križevcih, kakor poroča zagrebški «Obzor», samo to še ni znano, ali je tamošnje šolsko vodstvo samo odredilo, da morajo učenci na predstavo, ali pa je prosvetni minister izdal nalog, da se na tak način podpirajo caristični klativitezi.

Imenovanja v finančni kontroli. Imenovani so: Nadkomisarji za podinspektorje: Martin Kovač v Celju z Ljubljano, Franc Menhart v Gornji Radgoni v Novo Mesto, Ivan Banič v Brežicah v Brežicah, Miroslav Ribarič v Ptuj v Ptuj. Komisarji za nadkomisarje: Ivan Köstl v Mariboru levi breg, Ernest Cajko v Mariboru desni breg, J. Pogoreuc v Smarju pri Jelšah, Anton Hasel v Murski Soboti. Pregledniki za komisarje: Matija Rihtarič v Dolnji Lendavi istotam, Fran Arko v Mariboru pri Sv. Lenartu v Slov. gor., Josip Lužar v Mariboru za Logatec, Anton Fabian v Ptuj za Petrovce v Prekmurju, Josip Volavšek v Slovenjgradcu za Marenberg, Fran Repolusk v Sošanju za Soštanj, Miha Ferenčak v Laškem za Laško, Ant. Muškatelec v Kočevju za Mursko Sobotu, Peter Držaj v Ljubljani za Gornjo Radgono.

Hotelska afeta v Travniku. Sarajevska pokrajinska uprava je razpustila mestno upravo v Travniku radi afere s prodajo hotela «Vlašica», ki je vreden sedem milijonov kron, a je bil prodan za 1.200.000 K. Na zahtevo meščanov je vlada razveljavila prodajo hotela, — razpustila mestno upravo in nastavila vladnega komisarja.

Uničevanje državne imovine. Rajna Avstrija je zgradila pod Višegradom preko Drine in Lima most, ki je bil najmodernejši v Bosni in Hercegovini, dolg 100 m in brez koz. Na umiku iz Srbije je Potiorekova vojska ta most na sredini razstrelila in je padel v vodo. Od porušnja mosta je minilo sedaj že celih 7 let, a še vedno počiva celi most v vodi in nikdo se ne zgane, da bi most dvignil, ali vsaj razprodal posamezne dele kot staro železo, ker most vsebuje najmanj 500—600 ton železa.

Prijeta razbojniška družba. Novosadski policiji se je posrečilo, da je prijela zloglasne drumske razbojnice, ki so minuli mesec oropali in ljudi ubijali po celi Vojvodini. Enega od teh razbojnikov so zagrabili v N. Sadu in ta je v zaporu izdal imena še drugih razboj-niskih pomagačev.

Trgovska banka v Ljubljani je otvorila podružnico v Slov. Bistrici. Več v inseratnem delu lista.

Iz Maribora.

Gibčnost hrbtenice bivšega avstrijskega špijona. Dr. Emmerich (po prevaratu šele Mirko) Ritter Graselli je začel na aktih mariborskega državnega pravdnštva podpisovati svoje laško ime v cirilici. Špijon — ostane špijon, pa če tudi obleče in zakrije svoje ime pod plašč jugoslovanske cirilice. Prijatelji gospoda viteza pravijo, da bi bil že davno spremenil tudi svojega Grasellija, kakor je Emmericha, ako bi bili Graselliji navadni plebejci, a ker so familija vitezov — zadostuje plašč cirilice.

Škrlatica (šarlah) se v Mariboru vedno bolj in bolj širi. Tako je n. pr. zadnje dni obolela cela obitelj železniškega ključavničarja Jakoba Kores v Loški ulici 5. Oboleli so trije otroci in služkinja. Prepeljali so jih v bolnišnico za okužene. Sanitarno oblast pozivamo, da ukrene vse potrebno, da se škrlatica omeji.

Brzovlak povežil kmetski voz. Dne 20. t. m. je na križišču državne ceste in južne železnice na Ranci pri

Pesnici brzovlak povozil voz posestnika Petka od Sv. Marjete. Voz je popolnoma zdrobljen, konj ubit, a voznik je srečno odnesel zdravo kožo. Konj je vreden okoli 50.000 K. Čudno, da je mrha ležala še čez dva dni ob cesti. Nebroj muh in vran se je že lotil mrhovine, pa konjederca ni bilo od nikoder. Nesreča se je zgodila, ker je menda železniški čuvaj pozabil zaprti zatvor-nice.

Društvo državnih pol. nameščenecv, podružnica Maribor, priredi dne 7. oktobra 1922 v Götzovi dvorani veselico, s koncertom, petjem in plesom. Ker je namenjen čistil dobiček le v prid vdov in sirot nameščenecv, je pričakovati živahne udeležbe.

Invalidi, vdove in sirote! Vsi na shod, ki se vrši v nedeljo, dne 1. oktobra 1922, ob 9. uri dopoldne na vrtu Gambrovinove dvorane v Mariboru. Dnevni red: 1. poročilo delegata: a) invalidski zakon, b) izplačilo zaostalih doklad, c) invalidski domovi in zdravilišča, d) prosta vožnja po železnicah. 2. Slučajnosti. — Odbor.

Glasbena Matica. Orkestralni odsek je imel dne 18. t. m. svoj četrti redni občni zbor in si je izvolil sledeči odbor in sicer: Načelnik dr. Ciril Krašavec, podnačelnik Franjo Serajnik, tajnik Rudolf Rakuša, blagajnik Hugo Mascher, arhivar Albin Horvat in odbornika gospa Avgusta Santlova in Jože Lah. Redne vaje se vršijo vsaki ponedeljek in četrtek od 20. do 21. ure v Glasbeni Matici. Prvi letošnji koncert se vrši dne 4. novembra, na kar opozarjamo vse prireditelje v ogib kolizije. — Vsi člani, ki se niso udeležili občnega zbora, so naprošeni, da pridejo k prihodnji vaji dne 21. t. m.

Vpisovanje v dnevno deško in dekliško zavetišče se bo vršilo v nedeljo, dne 24. in ponedeljek, dne 25. t. m., vsakokrat od 8. do 11. ure dopoldan v pisarni Drž. dečje stanice v Strossmajerjevi ulici 26. Vsprejemalo se bo le samo sirote in zapuščeno deco najrevnejših slojev.

Izobraževalno društvo za Lajtersberg ima v nedeljo, 24. septembra, ob 3. uri popoldne svoj običajni mesečni sestanek v prostorih g. Šarneca. Vsi člani in prijatelji društva naj se ga pravočasno udeležijo.

Vsi pevci in prijatelji petja so prosijo, da se oglašijo prihodnji ponedeljek, od pol 7. do pol 8. ure v dvorani rokodelskih pomočnikov, Lekarniška ulica. Mesecca oktobra se pričnejo redne tedenske vaje, zato so priglasi nujno potrebni. Za vse drugo je že preskrbljeno. Na svidenje v najobilnejšem številu. Ta dan se tudi sprejema naraščaj za godbo na pihala. Prednost imajo oni, ki so že nekoliko podučeni v glasbi. Sprejemajo se sploh vsi, ki imajo dober posluh, veselje do godbe ter imajo dobre starše, ki bodo vsestransko podpirali kapelnika. Prijatelji godbe ter starši, ne prezrite tega oklica!

Po čudovito nizkih cenah se prodaja pravkar došlo in vedno prihajajoče vseh vrst manufakturno in modno blago v največ izbiri pri že vsem dobro znani, novourejeni tvrdki Franc Mastek, Maribor, Glavni trg 16. Enkratni poskus zadostuje, da postanete stalen odjemalec te solidne trgovine.

V nedeljo, dne 24. t. m., ob 8. uri otvoritev razstave Vsi na Glavni trg! Razstava samo dopoldne!

Miroslav Golob:

Pri bratih Bunjevcih.

(Spomini in vtisi.)

Sombor, 7. IX. 1922.

Pravkar je prisopel brzovlak v osrčje lepe Bačke, v Sombor. Mesto je tipično srbsko. Profili na peronu se sprehajajočih ljudi so za to trditve najboljšje jamstvo. Crni lasje, ostrji pogledi, visoka rast . . . Pa tudi Bunjevcev ne primanjkuje v Somboru. Pozneje sem doznal, da so v narodnem oziru zavestnejši, nego oni, ki živijo v okolici Subotice. Vlak se polagoma premika iz postaje. Odpira se zopet ona obširna ravnina, o kateri trde slovenski potniki, da je — neznosna. Zaman se lovi oko za visokim predmetom. Koruza, obdelana, prostrana polja, tuintam drevesa srednje velikosti, daleč, nekje na obzorju, pa nizki gozdovi . . . Nebo je zastrto; pokrajina je nekako otožna: obiskala jo je jesen. Ko gledam plodna polja Bačke, razumem ljubezen njenih prebivalcev do rodne grude. Kako črna je ta prst! Sam humus! Zares, človeku se zdi, da gleda «permanentni blagoslov» Stvarnika. Ob progi stoje, zlasti v bližini malih postajališč, lične hišice, vse v zelenju, obdane z malimi — vinogradi. Trta je nizko vzgojena in rodi obilo namiznega grozdja najboljšee kakovosti. Videl sem celo «Slankamenko» in «Kadarko», čislani sorti. Zbesnela lokomotiva reže veliko razdaljo med Somborom in težko pričakovano Subotico, jaz pa si, dremaje, oživljam spomin na nekdanjo Szabadko, po kateri sem se sprehajal v januarskih dneh leta 1917. Madžarskih napisov gotovo ne najdem več, si mislim. Ali še stoji «varmedja», ta veličastni simbol ponosne Subotice? In tiste široke ulice, ki te spominjajo na najmodernejša mesta? — Sprevodnik me zagotavlja, da pridemo čez dobro uro v Subotico. Velikanska ploskev ob levi in desni strani «železne kače» postaja vedno večja . . . bližamo se centru Vojvodine.

Krasen prizor: pred vzhajajočim solncem gledam graciozne konture subotičkih velestavb. Tam je «gradski toranj», tam cerkev sv. Terezije! Ko sem pred nekaj leti opazoval isto sliko iz budimpeštanskega vlaka, nisem mislil, da bo svetovna zgodovina spremenila madžarsko Szabadko v jugoslovansko Subotico. Obriši mesta se jasnijo, bližajo. Par minut še, potem smo na cilju. — Suboticaaaaa . . . Suboticaaaaa . . . ! — Hripavi glasovi sprevednikov me vzdramijo. Na kolodvoru veliko vrvenje. Pred postajo velike deske z vele mestno reklamo. Vozogibni čistilci čevljev se poslužujejo v svoji poslovni vnemi vseh jezikov, srbohrvatskega najprej, se razume, nato pa nepozabne madžarsčine.

Kolporterji, večinoma wranglovci, ponujajo srbske, madžarske, hrvatske, nemške in francoske liste in revije. Znak, da publika mnogo čita. Tudi naši listi so razširjeni. Našel sem «Slovenca», «Jutro» in «Narod». Pasanti kupujejo najraje madžarske liste: «Baczmegyei Naplo» (Bačko-županijski dnevnik), «Baczka Naplo» «Hirlap», «Vajdasag», «Del Baczka» itd. Namenjen sem k uredniku «Nevena», g. Ispanoviću. Med potoma me dohitijo odlični vodja kmetskega ljudstva, g. M. Preič, in me odvede k g. župniku Budanoviću, prijaznemu go spodu, ki me je v prijetnem razgovoru seznanil s težavami Bunjevcev. V mestu, ki šteje nad 100.000 prebivalcev, prebiva 80.000 Bunjevcev. Občinskih volitev še do danes ni bilo. Pod «gradskim tornjem» (stolpom) — to je na mestnem magistratu — županuje vladni komisar, čistokrvni Srbin. Da-li je radikal ali demokrat, se ne morem spomniti. Ime Andrija Pletikosić pove dovolj. Veliki župan Paja Dobanovački je istotako Srbin. Sčuti so samo srbski in strankarski interesi. Upravno uradništvo je večinoma srbsko. Plemenska maržnja nekaterih vročekrvnejšev gre celo tako daleč, da je ugleden Srbin pred par meseci romal od tiskarnarja do tiskarnarja, roteč, da naj ne tiskajo nobenega bunjevskega lista. To so žalostna dejstva. Bunjevske organizacije se razvijajo le polagoma, ker jih oblast zatira. Sedaj se je stanje nekoliko izboljšalo. Kmetovalci so organizirani v «Udruženju zemljoposjednika», organizaciji, ki je podobna naši Kmetški zvezi. Za kulturne potrebe skrbi prosvetno društvo «Neven» in «Dobrotvorna zajednica Bunjevaka». «Orel» se do dne 9. t. m. ni smel povzpeti nad vojvodinsko ravnino. Veliki župan, seve strasten Srbin, je z vsemi silami onemogočal to organizacijo. Na večkratne intervencije bunjevskih voditeljev jim je odgovoril, «da minister za notranja dela še ni potrdil pravil orlovske organizacije». «Nema naredjenja» ... to je bil vedno njegov odgovor.

Bunjevci so globoko verno ljudstvo. To dokazujejo celo ob delavnih polne cerkve. Ko je bila zgradba moderne mestne hiše zgotovljena, so hoteli madžarski veljaki okrasiti konico ogromnega stolpa z znakom — kalvinstva. Temu so se Bunjevci odločno uprli. Deputacija, katero je vodil župnik pri Sv. Roku in sedanji poslanec g. Blaško Rajčič, je izročila takratnemu županu ostro spomenico z neomajno zahtevo, da se mora na stolp posaditi — znamenje križa. Tako so Bunjevci prisilili Madžare k spoštovanju svojih verskih čustev. Prestiž katoliške Subotice je bil rešen ...

Subotički Bunjevci se shajajo v «Katoličnem kruhu», prostranem domu tik ob cerkvi Sv. Terezije. Tu ima svoje gnezdo prosvetno društvo «Neven» in pa «Dobrotvorna zajednica bunjevskih žena». Poslednja šteje nad 600 zavednih Bunjevč. Predsednica je agilna gospa dr. Sudarevičeva.

Še nekaj o mestu samem. Subotica je brez dyoma «največja vas» naše domovine. Prebivalcev šteje 112 tisoč. Ulice so široke in tlakane deloma z granitnimi kockami, v osrčju pa so celo asfaltirane. Veliki trg med mestnim gledališčem, nad katerim se še pozna odstranjen napis «Varoszi Színház», in med gradsko kučo, vzbuja veličastne vtise. Nadvse impozantna pa je gradska kuća s svojim visokim stolpom in sijajno zunanostjo. Kdor je videl to stavbo, mora priznati, da ni blizu in daleč najti tako krasnega poslopja. Zgrajeno je v madžarskem slogu, ki je izpopolnjen z bunjevskimi narodnimi motivi. Velikanska, trinadstropna stavba z mnogimi trakti počiva na ogromnih kvadrnih silno masivnem fundametu. Streha je pokrita z barvanim opeko, ki tvori najlepše ornamente. Na vseh stenah se nahajajo grbi Subotice, le madžarski grb s krono sv. Stefana so nadomestili z jugoslovanskim. Notranjost je naravnost razkošno opremljena. Umetno kovana železna vrata, marmor, slikana okna, hrastova vrata, vse tako masivno, kakor da bi bilo ustvarjeno za četrte večnosti ... To je sedež gradonačelnika in velikega župana. V posvetovalnici gradskega (mestnega) senata visijo slike bivših županov, večinoma Bunjevcev. Zborovalna dvorana senata je umotvor v pravem pomenu besede. 240 občinskih odbornikov ali senatorjev upravlja v tej dvorani veliko subotičko občino!

Paulični promet je živahen. Tramvajska družba, ki je last belgijskega kapitala, vrši obsežne naloge. Električna cestna železnica spaja znamenito kopališče Palič, oddaljeno dobrih 9 km, s centrom mesta. Sprehod po mestu ti odpira pester vpogled v življenje in vrvenje Subotičanov. Osrčje mesta je trgovsko-obrtniško, periferija pa kmetijska. «Agrarno mesto», kakor mi je hotel razlagati prijatelj-Bunjevec. Hiše so ponajveč dvonadstropne, ker ni dejanske potrebe za visoko stavbo. Zemljišče je dovolj, zato stavijo navadno nizke in enonadstropne hiše. Hiše nasin Bunjevcev so vzorne. Značilen je nam slovenem neznani kontrast: pročelja

hiš so moderna, okna velika in brez «križev», povsod vidiš okusne zaves, streha pa je pokrita s — slamo. V notranjosti vidiš blagostanje. Meščanska oprema; za naše razmere naravnost luksuz. Tu biva Bunjevec takrat, kadar pride iz svojega «salaša» (marofa ali pristave). V poletju prebiva s svojo družino na salašu, dela in nadzira po svojem posestvu, če se mu zljubi mestnega življenja, pride pa v Subotico, kjer ga pričakuje prijetno opremljen dom. Bogastvo, kamor pogledaš. Oral zemlje stane sedaj že 1000 dinarjev.

Dobro in pošteno ljudstvo so Bunjevci! Upajmo, da jim v kratkem zasije zarja popolne politične in kulturne svobode. To je jedro Vojvodine, predstraža hrvatsva in katolicizma, zato je naša dolžnost, da zasledujemo njihovo borbo z veliko pazljivostjo.

GLADIATORJI.

(149. nadaljevanje.)

Po srečno odbitem napadu Eleazarjevim pred zborom starejšin se mu je še globlje utrdilo prepričanje, da mora uničiti svojega nasprotnika po vsej ceni. Skrbno je torej pazil na vsako kretnjo zelotov in bil vsak trenutek pripravljen, izrabiti priliko, če bi njegov nasprotnik storil napačen korak.

Eleazar se je s svojo prirojeno neutrudljivostjo koj lotil popravil na utrdbah, še preden je njegov odposlanec odšel v rimski tabor. Zdelo se mu je nepotrebno, čakati na Titov odgovor, najsi bi izpadel povoljno ali ne. Z dušo in telesom je bil ves pri delu in z njim vse razpoložljivo njegovo moštvo. Janezu in njegovi stranki pa je prepustil obrambo in stražo pri velikih vratih.

In tako je prišlo, da je bil Janez iz Giskale pri vratih, ko je rimska častna straža pripeljala Kalho.

Takega spremstva Eleazar ni pričakoval in še manj si ga je želel za svojega poslanca. Prepričan je bil, da se bo Kalha vrnil v mesto po istem potu, po katerem ga je zapustil, in da bodo njegova pogajanja s sovražnikom ostala tajna.

Janez pa je v hipu spoznal ugodno priliko in jo tudi takoj porabil.

Komaj je Kalha stopil spet na mestna tla, že so ga zgrabili in mu zakrili obraz, da bi ga nihče ne spoznal. Nato so ga Janezovi pristaši odvedli na varen kraj, rado vednežem pa povedali napačno ime za ujetnika, — vse to, da bi Eleazar ničesar ne zvedel. Janez je poznal svojega nasprotnika in kako hitro si zna pomagati, hotel ga je iznenaditi.

Nato je raztrgal svojo obleko v znak žalosti, zdirjal gologlav po ulici proti tempeljni in vpil z velikim glasom: «Izdajstvo! Izdajstvo!» Kose svoje obleke pa je poslal starejšinam in jih nujno povabil k zborovanju, češ, da gre za življenje in smrt.

Tako naglo je vse pripravil, da je bil zunanji tempeljski dvor že poln in so bili starejšine že vsi zbrani, ko je Eleazar, ves zaposlen zunaj pri utrdbah, še le zvedel za povabilo.

Poln znoja in prahu se je koj podal k zborovanju, ko mu je levit prinesel glas, da je njegova navzočnost kot starejšine ljudstva nujno potrebna. Zle slutnje so ga obhajale, ko je opazil sumljive in nezaupne poglede, s katerimi so ga sprejeli v zboru.

Janez iz Giskale ni hotel predložiti svoje zadeve, dokler zadnji član ni prišel v dvorano, pa poskrbel je po svojih privržencih, da so se raznesle vznemirjajoče novice med starejšinami in celo med samimi Eleazarjevimi pripadniki, ki so nevarno izpodkopavale poštenost Eleazarjevo.

Komaj je vstopil Eleazar, poln prahu in znoja, ko vstane Janez in začne z jasnim, močnim glasom:

«Nekdaj, dolgo pred sedanjimi nesrečnimi dnevi, ko je še mir vladal v deželi, tistikrat, ko je vsakdo v miru užival sočne sadove svojega figovega drevesa in je stiskal svoje lastno grozdje v svojem vinogradu, ko so naše žene ob hladnih večerih mirno zajemale vodo pri vodenjakih, ko so naši otroci igrali krog naših kolien pri hišnih vratih in jedli strd in maslo in kruh, pečen na olju, ko so bile posode polne mleka in olja, ko je kozliček vrel v loncu, — o, takrat, v tistih veselih časih, v tistih dobrih starih časih se je zgodilo, da sem bil na lovu v zeleni gori libanonski. Utrudil sem se in užejal in legel sem pod mogočno cedro in sanjal sem sanje. Poslušajte, povem vam svoje sanje in njihovo razlago!

Sanjal sem, da je moja cedra rastla in rastla in segala do neba in širila svoje veje daleč naokrog nad mnogimi studenci in dajala streho ptičem izpod neba in živalim gozda svojo senco. — Pa prišla je huda zver z gore, velika zver s kačo med očmi in z rogovi na glavi, in butala je ob cedro, — pa cedra se ni podrla. In nato je prišel hud vihar, divjal in lomil je skozi njene veje in jo zviljal sem in tja in jo sklanjal k tlom. — Pa vihar je šel mimo in cedra je stala trdno in močno kakor kedaj poprej. In nebo se je stemnilo, in grom je zabobnel in strela je planila iz oblaka in vžgala v cedro in razklala njeno stran z velikim, gromčim udarom. — Pa nebo se je zjasnilo in drevo je bilo še vedno močno in lepo. — In rekel sem v sanjah: Blagoslovljena je cedra med vsemi drevesi gozda, ker razdjanje ne premore ničesar zoper njo.

In sanjal sem dalje, — in glej, cedra se je sušila in njene veje so odpadle in njen vrh ni več zelenel, kajti majhen črv, in še eden, in še eden, je lezel pod njeno skorjo in se je zajedal v njeno srce. Pa prišel je človek iz gozda z drvami na ramo in naložil jih je krog debla in jih zažgal in na tisoč popadali iz drevesa črvi in so poginili v dimu.

In tistikrat sem dejal: Janez iz Giskale, vstani! Ta cedra je Sveto mesto in huda zver je Rimljan in vihar in nevihta so glad in kuga, — in nobeden teh ne premore ničesar zoper Sveto mesto. — Črvi pa so njegovi notranji izdajalski sovražniki. Uniči jih z ognjem, ubij jih z mečem in poteptaj jih, kakor črve poteptaš s peto ob tla!

In ta razlaga mi je ostala v spominu do današnjega dne. Kajti ali ni prav sedajle Rimljan pred našimi vratmi? In ali se nam ni vedno tako godilo kakor danes?

Ko so Asirci prišli pred Sveto mesto, ali jih ni bilo več kakor peska ob morju? Pa osramočeni so odšli in nič niso premogli, ker mesto je ostalo zvesto samo sebi. Ali bi bil Nabuhodonozor* vklestil naše ljudstvo v svoje verige, če bi se bil Godolij sramoval, sprejemati časti od njega in mu plačevati vojni davek? In ko je Pompej** taboril pri Jerihu in obdal mesto s svojimi legijami, ali se ni Aristobul izdajalski ponudil, da bo odprl sovražniku vrata? Herod Veliki je res utrdil mesto, toda celo Herod, naš veliki kralj, si je umazal svoje roke z rimskim zlatom in sklonil svojo glavo pod rimski jarem. Ali mi bodele pripovedovali o Agripinem zidu? — Pa zakaj ni dogotovljen? Ali mi morete odgovoriti? Prav dobro veste, zakaj ne! — Bal se je Agripa zamere pri cesarju. Vedno isto staro, sramotno klečeplazenje pred Rimom! To je bil madež, ki je onečasil ves naše voditelje, to je rana, ki razjeda vse naše uspehe.

Ali ni branitelj Jotapate gost v rimskem taboru? Ali ni Agripa mlajši* Vespazianov privrženec in prokurator «rimske» pokrajine Judeje —

* Babilonski kralj. Zavzel je Jeruzalem l. 586. pr. Kr.

** Rimski vojskovodja v vzhodnih pokrajinah. S pomočjo Aristobula II., zadnjega potomca Makabejcev, je zasedel Jeruzalem l. 63. pr. Kr.

* Sin gori imenovanega Agripe, zadnji Herodijaneec. Bil je pristaša Rimljanov in zato imenovan za prokuratorja oskrbnika Judeje.

(Dalje prihodnjič.)

Prazni zaboji za oddati pri I. Baloh v Mariboru, Grajski trg 3. 422 2-3

SENO

slamo, drva ter premog, žito, krompir, sadje in druge deželne pridelke — kupuje in prodaja — OSET ANDREJ, MARIBOR Aleksandrova cesta šte. 57, telef. 88. 23-323

Modele čevljev

v celih serijah iz lepenke, po modernih kopitnih oblikah ali američanskih oblikah izrezane, dobavlja za tvornice obuvala in čevljarje. Apartne, elegantne oblike. Velikanska izbira novitet za vsako sezono.

Zgornje dele

izdelujem iz od naročnika mi doposlanega materiala, prvovrstno, hitro in po ceni. Posebna delazmožnost v montiranju zgornjih delov, za tovarne obuvala.

Nakup, reparatura in prodaja čevljarjskih strojev.

Zahtevajte prospekte od Ralph F. Richter, Subotica VI.

Poučevanje

v vseh strokah moderne, mehanične izdelave obuvala. Zahtevajte prospekte! 15-331stl.

Gospoščina v Kočija s sreho, upravljaliva za enega ali pa dva konja, dobro ohranjena se prodaja. Naslov v upravnistvu. 784

Starozlato in srebrni denar ki ne kroži več v prometu, staro srebro in zlato kupuje po najvišjih dnevnih cenah **August Wapper,** urar in zlatar Maribor, Stolna ulica št. 1.

Konjska dirka na Teznu pri Mariboru v nedeljo, 24. septembra 1922.

Začetek točno ob 2. (14. uri) popoldne. Posebni vlak voz iz mariborskega glavnega kolodvora ob pol 2. uri popoldne povratek v Maribor ob 18. uri 45 minut.

Naznanilo.

Trgovska banka d. d. Ljubljana

(fuzionirana s prejšnjo Slovensko eskomptno banko, Ljubljana, del. glavnica K 60.000.000—), podružnica Maribor, naznanja, da je otvorila 18. t. m.

ekspoziturov Slov. Bistrice

in se priporoča za vse v bančno stroko spadajoče posle.